

В ЯКОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ОТОЧЕННІ ДІТИ?!

Інна Пенчук

*доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри реклами і зв'язків з громадськістю Інституту журналістики і масових комунікацій
Класичного приватного університету (м. Запоріжжя)*

Навчальний посібник Оксани Михайлівни Білоус “Регіональне телебачення для дітей: принципи, функції, тематика” [1] характеризується, насамперед, широтою і глибиною досліджуваного матеріалу. Попри те, що робіт, присвячених важливим аспектам функціонування електронних ЗМІ, немало, авторці доводиться бути піонером у висвітленні багатьох проблем теоретичного і практичного плану. О. М. Білоус не тільки синтезує напрацювання багатьох дослідників, узагальнює їх, але й прагне по-новому переосмислити ці напрацювання, аргументовано полемізує з попередниками. Їй вдалося поєднати нові, незашорені погляди на проблеми національно-патріотичного виховання дітей засобами телебачення зі здобутками класичного українського і зарубіжного журналістикознавства. Розгляд формування національної свідомості найменшої глядацької аудиторії на українському і, ширше, загальноєвропейському тлі, дав змогу виявити як базові підходи до вивчення національно-патріотичного виховання дітей, так і виділити складові цього виховання у контексті соціальних комунікацій, загальні особливості та закономірності сприйняття телевізійних передач дітьми, складові ефективного використання телебачення у системі виховання дітей, підлітків, юнацтва.

О. М. Білоус чітко сформулювала мету навчального посібника, основні методи дослідження, практичне значення одержаних результатів, обґрунтувала концептуально-методологічний підхід щодо оптимальних шляхів позитивного впливу регіонального телебачення на формування національно-патріотичних переконань дітей. Зауважено, що порівняно з європейськими країнами, де мовлення для дітей складає 15 % ефірного часу, в Україні воно становить лише 6–8 відсотків.

Очевидною є новизна посібника, яка полягає у тому, що вперше сформульовано визначальні у системі комунікаційно-педагогічних дій морально-духовні компоненти національно-патріотичного виховання гармонійної особистості; розроблено тематичну структуру гуманітарних потреб дітей, засновуючись на яких регіональне телебачення має можливість утверджувати у свідомості дітей національно-патріотичні цінності. Безперечно, новаторським є розширення в педагогічному, психологічному, соціокультурному сенсі традиційного комунікативного циклу, який О. М. Білоус формулює так: “комунікатор – повідомлення – дитина – батьки та педагоги”.

У навчальному посібнику набули подальшого розвитку й удосконалення методи дослідження щодо сприйняття дітьми телепередач. Здобутком автора підручника є акцентування уваги на імперативі довіри до слова і зображення в ефірі, на формуванні поваги до етнонаціонального розмаїття культур, яке, на думку О. М. Білоус, є переду-

мовою і чинником становлення морально свідомої людини, якій притаманні морально-духовні якості, патріотизм і етнонаціональне самоусвідомлення.

Привертають увагу своєю ґрунтовністю і вагомністю результатів теоретичні підходи, в яких О. М. Білоус прагне продемонструвати власне бачення базових компонентів національно-патріотичного виховання дітей, підлітків, юнацтва, які органічно поєднують регіональні, всеукраїнські, загальнолюдські цінності і входять до системи педагогічно-комунікаційних дій, що спрямовані на розвиток активної і творчої особистості.

Дуже важливим є те, що авторка навчального посібника виділяє не лише змістові ознаки принципів створення передач для дітей різних вікових категорій, але й дає глибоку характеристику особливостей форми, притаманних кожній із них.

Розроблені О. М. Білоус “Концептуально-методичні поради щодо підготовки телевізійних передач для дітей, підлітків і юнацтва”, “Методика вивчення впливу телебачення на формування національно-патріотичних переконань дітей”, а також “Методичні поради батькам і вчителям щодо усунення патогенного впливу телебачення на дітей” характеризуються високим психолого-педагогічним, журналістикознавчим рівнем. Головним тепер залишається усвідомлення цих рекомендацій працівниками телебачення і фахівцями медіаосвітнього напрямку.

Автор навчально-методичного посібника вийшла за межі досліджуваного матеріалу і дала оцінку сучасному українському мас-медійному простору в його місці і значенні для юного глядача, функціонуванню і місії державних установ, передусім Держкомтелерадіо, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, а також обласних телерадіокомпаній в контексті формування у підростаючого покоління національно-громадянських переконань.

Навчальний посібник О. М. Білоус переконливо доводить, що національно-патріотичне виховання – це організований, цілеспрямований, систематичний, регульований психолого-педагогічний процес використання передач регіонального телебачення у контексті утворення у свідомості дітей етнічних, культурних і звичаєвих цінностей.

Зміст посібника відповідає кваліфікаційній характеристиці, вимогам навчальної програми підготовки телевізійних журналістів в університетах. Після кожного розділу подано питання для самоконтролю і обговорення, завдання для самостійної роботи студентів, список використаної літератури, що є засадничими для розуміння сутності майстерності телевізійного журналіста та шляхи її набуття. Адже будь-яка інформаційна діяльність, що стосується інтересів і потреб тієї чи іншої людини або українського суспільства загалом повинна ґрунтуватися на духовно-національних принципах, бути спрямованим на правдиве інформування телеглядачів, формування високих моральних якостей, національної свідомості, державницького мислення, громадянської гідності.

Цілком обґрунтованою і переконливою є теза, що “регіональне телебачення, виконуючи бінарну функцію, репродукуючи і продукуючи, тобто відображаючи реальну дійсність і впливаючи на її творення, вносить вагому частку у процес формування ціннісних орієнтацій в інформаційному просторі України”. Безумовно вагомим є висновок щодо професійної етики, де підкреслюється, що “джерелом високої професійно-моральної діяльності працівників регіонального телебачення є національна свідомість, розуміння принципів, функцій, свободи ЗМІ та відповідальність за свою працю,

усвідомлення психолого-педагогічних методів виховання підростаючого покоління, що підвищує позитивний вплив телебачення на виховання дітей, підлітків, юнацтва”.

Дуже важливо, що у навчальному посібнику наголошено: нині діти потрапляють у полон телевізійного бізнесу з низькопробними серіалами, чужомовною попсою, невибагливими реаліті-шоу, цинічним гумором, беззмистовними конкурсами тощо. Це створює передумови негативного впливу телебачення на дітей різної вікової категорії, адже вони дивляться також передачі для дорослих, які часто наповнені вульгарною російськомовною розважайлівкою.

Навчальний посібник є своєрідним методологічним підґрунтям для програмно-змістового наповнення суспільного телемовлення і радіомовлення, яке створюється в Україні. Актуальність посібника визначається кількома важливими аспектами. Перший з них полягає в тому, що саме регіональна журналістика має велику перспективу розвитку в сучасному світі, де переважають глобальні інформаційні технології. Давно відомо, що в журналістиці діє закон наближення інтересів. У буквальному сенсі це означає те, що новини регіону споживач цінує вище, ніж міжнародні чи навіть загальнонаціональні, бо від цих новин залежить формування його поведінкової моделі. Відтак регіональне телебачення потребує до себе значної уваги з погляду науки про соціальні комунікації. Це гостро відчула Оксана Білоус, обравши для підготовки посібника регіональне телебачення.

Другий аспект полягає в тому, що О. М. Білоус розглядає журналістику як потужний чинник виховання, впливу на свідомість молодого людини. Вона не погоджується з нав'язуваною українським журналістам концепцією, що журналістика – це нейтральна інформація, яка не передбачає ні її емоційного забарвлення, ні сугестивних практик. Вона чітко усвідомлює, що молода Українська держава потребує участі журналістики в державному будівництві й що без національної української журналістики неможливо збудувати українську Україну.

Для створення навчального посібника взято не телевізійну журналістику якогось одного регіону, а всіх регіонів України, а це дуже різноманітний і обширний за обсягом емпіричний матеріал. Завдяки такому підходові авторці вдалося підійти до регіонального телебачення як до певної важливої комунікативної категорії, побачити внутрішні закономірності розвитку.

Опанувавши матеріал цього навчального посібника, журналіст-початківець отримає потрібні теоретичні та практичні знання, щоб активно, усвідомлено формувати і проводити цілісну державну інформаційну політику, забезпечувати інформаційний суверенітет України, її національну інформаційну та духовно-культурну самоідентичність у світі. Теми, які розглядаються у підручнику, апробовані на лекціях, лабораторних і практичних заняттях з дисциплін “Телевізійна журналістика: теорія і новітні практики”, “Українське телебачення: виклики часу”, “Сучасне телебачення і радіомовлення в контексті інформаційної безпеки України”, “Основи культури усного публічного мовлення”. “Медіакommунікації: технології, тенденції, журналістська відповідальність”.

Список використаної літератури

1. Білоус О. М. Регіональне телебачення для дітей: принципи, функції, тематика : навч. посібн. / Оксана Білоус. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 254 с.

Стаття надійшла до редколегії 01.12.2016

Прийнята до друку 06.12.2016